

Pest, aprilis 1-jén 1855.

A „Vasárnapi Ujság” hetenként egyszer egy nagy negyedréti iven jelenik meg. — Előfizetési díj aprilis—juniusig azaz : 3 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton 1 ft. pp.

A „Politikai újdonságokkal” együtt aprilis—juniusig azaz : 3 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton csak 1 ft. 30 kr. pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalához (egyetemetca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

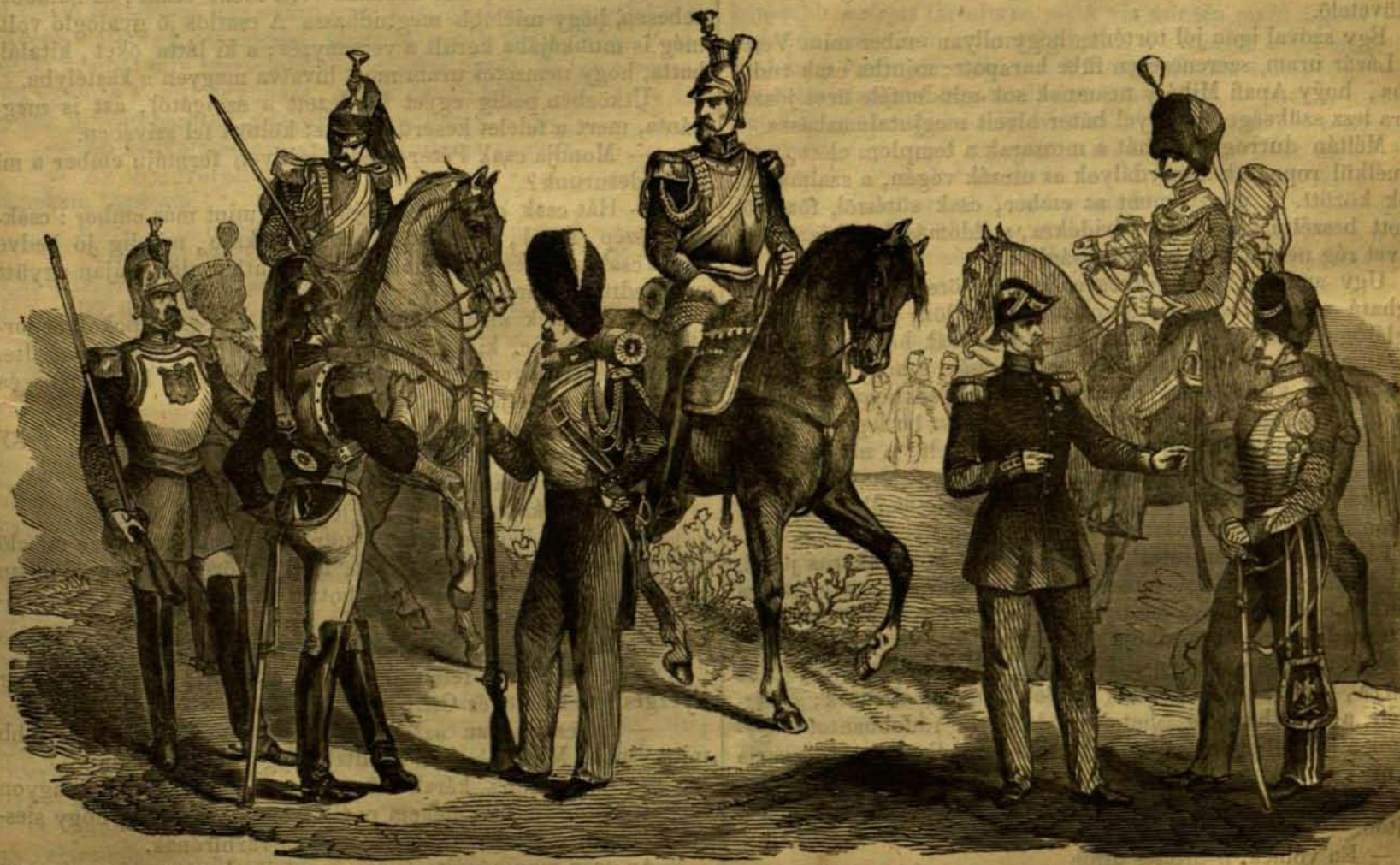
Az új francia császári testőrök.

Midőn Napoleon Bonaparte csillaga elhomályosult, az utána következő hatalom nem nyugodott meg abban, hogy a hatalmas császár megalázva Szent Ilona szigetén teljes tehetlenségben őriztetik : hanem száműzött sok mindenféle hivatalt, czimet, intézményt, mellyek tőle vették eredetüket, s fenmaradásuk által a császár emlékétmég inkább élénkitették volna. E sorsra jutott a ragaszkodásáról s vitézségéről híres császári testőrsereg is.

Kik a világ forgását egy kis figyelemmel követik, csakhamar észrevehették, hogy, Lajos Napoleon a mostani francia császár

mióta hatalma gyökeret eresztett, minden tétével bizonyítja, hogy nagybátyját bálványozza ; még az udvar külső alakját is a nagy császáré szerint szereti alakítani. Egyebek között a miket a császári intézmények közül felélesztett, mai képpünkkel az újból életbe léptetett császári testőrsereget mutatjuk be, melly a hajdani szerint van egyenruházva, s hogy különféle gyalog és lovas csapatokból áll, első tekintettel észrevehetni.

Ez az a császári gárda, mellyről a hírlapok hirdetik, hogy Lajos Napoleon Krimiába fogja küldeni.

Az új francia császári testőrök.

Szásztestőr, palotai egyenruhában. Vitéz, díszegyenruhában. Grandios, díszegyenruhában. Szász-testőr, kísérő egyenruhában. Szász-testőr, városi egyenruhában. Guide, (gida) díszegyenruhában. Tiszt, díszegyenruhában.

Ifjabb Ritka Péter uram életéből.

(Beszély.)

Irta PÁLFFY ALBERT.

(Vége.)

XII.

Verebesen a Szilágyság déli részén egy igen szegényes külsejű házban régi ismerősünkkel, nemzeti Posztóczki Márton urammal, találkozunk.

A jó öreg keresztbe fonta karjait, szeméit a földre szegezve sétálgatott le s fel a szűk és sötétes szobában, s gondolkozott mitevő legyen. A szegénység nagyon körülfogta meghajlott nyakát; neje, gyermekei eddig meg nem szokott inségnek valának kitóve. Az udvarbírói hivatal oda volt, mióta a könnyen hívő öreget egy kalandor olly szivtelenül rászedte, megcsalta, mondhatni kirablotta.

Még az elorzott lovat is megkelle fizetnie.

Egyébiránt a faluban egyedül csak a Posztóczki család volt illy szomorúságban; másutt mindenütt vigadtak, nevettek, ujongattak, mindenki jobb időket kezdte remélni, a multra senki sem akart visszagondolni.

Tudniillik Verebes Lázár uram, a család utolsó ivadéka, a legutóbbi elhatározó csata alkalmával elesvén, Apafi Mihály, az új fejedelem, a jószágot egyik hívének ajándékozta, ki ügyének ama napon feltűnő szolgálatokat tön.

Az új földes urat közelebről ugyan még senki sem ismeré, de azért csak örvendett a falu, mert tudta, hogy Verebes Lázárnál még is csak jobb embernek kell lennie, mert amannál már rosszabb a világon nem létezhetett. Három hónapig volt csak a jószág a meghalt földesur kezén, s egy része a jobbágyoknak már is koldusbotra jutott, úgy hajtatta őket éjjel nappal munkára, mint Faraó a zsidókat; a félfalu igavonó marhája mindig odajárt az uraság részére hosszufuvarba; következöleg, ha a verebesi jobbágyosság az új birtokosban az elébbinél valamivel jobb földesurat remélt, e kívánataival az ég ellenében még nem volt tulkövetelő.

Egy szóval igen jól történt, hogy ollyan ember mint Verebes Lázár uram, szerencsésen fűbe harapott; mintha csak tudta volna, hogy Apafi Mihály uramnak sok mindenféle üres jószágokra lesz szüksége, melylyel bátor híveit megjutalmazhassa.

Méltán durrogtak tehát a mozsarak a templom előtt, nem ok nélkül ropogtak a mordályok az utcák végén, a szalma kazalok között. A merre ment az ember, csak sütésről, főzésről hallott beszélni, s ollyan dáridókra, s áldomásokra készültek, millyet rég nem láttak a Szilágyságban.

Ugy annyira, hogy elvégre még az öreg Posztóczkit is megghatá e közlekedés, s gondolkodóvá lön, nem volna-e jó meglátogatni az új földesurat. Ki tudja, hát ha ő kegyelme, hallván a hivatalvesztettnek szomorú sorsát, s hogy ártatlanul esett hibába, visszavenné őt szolgálatába. Csakhogy e részben az öreg akarására két ellenkező tanács folyt be leginkább; az egyik azt mondta: menjen, ez a szükség volt; a másik, hogy maradjon: ez pedig a büszkeség.

Azonban, midőn lelke így hányódnék, véletlenül kitekint az ablakon, s egy urasági csatlóst lát erre sietni.

Előbb eszébe sem jutott, hogy ez épen ő hozzá akarna jönni, s csak akkor kezdett figyelmesebb lenni, midőn az urasági szolga a falu tulsó oldaláról egyenesen azon hidacskára került, mely a volt udvarbíró magán házikója elé vezetett . . .

A következő perczen már hallá, hogy a csatlós bejött az udvarra, botjával már közé is csapott az ugató ebeknek; s elérkezvén a konyhaajtóig, hatalmas lábaival rádobbantott egy párszor a küszöb deszkájára, mint a ki csizmáiról a sarat akarja leverni.

— Kend az, Péter? — szolt az érkezőhöz, miután az bejött az ajtón.

— Én volnék, nemzeti uram.

— Nos hát, mi ujság a nagy világban?

— Nincs semmi hála istennek, csak hogy ő kegyelme az új

földesur kéreti nemzeti uramat, ne sajnálna átjönni hozzá egy rövid szóra.

Az öreg elbámult, de e meghívás végtelenül hizelgett neki: a megelőzés minden büszkeségét lefegyverzé; rögtön egészen más ember lett belőle, arca kigyuladt, mint egykor, midőn vélt földesurától szembe megdicsértetett.

— Hogy mondta kend? Az uraság beszélni akar velem?

— Ugy mondtam nemzeti uram.

— Ha így van, el kell mennem . . .

— No hát csak izibe. Nekem meg van parancsolva, ne sokat tátsam itt a számat, de vissza se menjek ám nemzeti uram nélkül . . .

— Ugy mondták? . . . mi dolguk lehet velem? . . . ugy-e, valami igen derék ember ez a mi új földesurunk?

— Meghiszem azt. Nincs ollyan több a Szilágyságban, de még egész Erdélyben is ritka volna párját találni; nem hiába a neve is, Ritka.

— Tudom: Ritka Péter. Személyesen nem ismerem ugyan, de utóbbi időben sokszor hallottam a nevét, mindenki róla beszél.

— Beszélhet is az ollyan emberről, ki Kemény János uram egész hadát egy pár emberével szétmorzsolta.

— No hát csak menjen kend előre Péter gazda, s jelentse meg, hogy tüstént ott leszek; csak előbb egy jobb darab ruhát akarnék magamra venni.

— Engedelmevel, már csak itt várom be, míg kész lesz nemzeti uram.

E beszédek alatt Posztóczkiné asszonyom mindent előkészített, a régi ruhatárból előkerült a tisztességes, sárga-barna mente s a violaszin nadrág. A nagyobbik lányka mozdani való vizet hozott, a kisebb fésűt, szappant és törülközőt. Nyolcz perc alatt ollyan fiatal ember lett az öregből, a millyen csak völegény korában lehetett. (Mindössze is csak hat esztendő telt el azóta, akkor is meg volt már ő nemzetessége bőven ötven éves.)

Mentek.

Az öreg gondolkozott, törte fejét, de csak megközelítőleg sem tudta eltalálni, mit akarnak vele. Ment tehát, és haladott sebesen, hogy mielőbb megtudhassa. A csatlós jó gyalogló volt, még is munkájába került a versenyzés; a ki látta őket, kitalálhatta, hogy nemzeti uram most hivatva megyen a kastélyba.

Utközben pedig egyet kérdezett a szolgáltól, azt is megbánta, mert a felelet keserű emléket költött fel szívében.

— Mondja csak Péter gazda, millyen formájú ember a mi új földesurunk?

— Hát csak ollyan formájú biz az mint más ember: csak-hogy szép, fiatal, piros képü, szöke szakálu, mindig jó kedve van, s csak úgy beszél az emberekkel, mintha mindnyájan együtt nevedtünk volna.

Az öregnek ama tizenhárom iskolát végzett pokolpozdorjája jutott eszébe, ki őt nehány hó előtt olly csufosan rászedte. — Az is épen illyenformán nézett ki, nyájas volt, barátságos és leereszkedő, s utoljára kisült, hogy lótolvaj.

— De csak rá találhatnék még egyszer ez életben! Vagy csak nevét tudnám meg!

Igy érkeztek a kastély elé.

De már a kapu előtt is meglepetés várta az öreget.

Az uraság hetyke lovásza tudniillik épen most vezetett elő egy gyönyörű szép pej paripát, melyet öregünk kissé jobban szemügyre vévén mintegy megbotránykozva kérdé a körülállólóktól.

— Tán csak nem épen az elveszett Filkó?

— De biz az — felelt jó kedvvel a lovász — csak hogy már nyerges lett belőle, és Csillagnak hívjuk.

— És csakugyan az! Alig hihetek szemeimnek! Ez több mint csuda. Mondják csak kendtek, hogy került vissza . . .

— Engedelmet kérek nemzeti uramtól, annak nagyon hosszú históriája van, nekem pedig megparancsolták, hogy siessek. Viszem a lovat ajándékba az új udvarbírónak.

Az öreg megcsóválta fejét s gondolkodott, azután még egy kérdést akart tenni, de akkor látta, hogy magára hagyatott.

— Aligha el nem találom — mormogott magában — mért

hivat most engem a földesur. A ló visszakerült; az a semmiházi valahol hurokra került, s fel is akasztották. — A földesur pedig meghallván, mi keservesen kellett nekem a lovat megfizetni, talán káromat megakarja téríteni. Hej, de jókor jönne most ez az egy pár forint.

Tovább ment; bekopogtatott a főterembe, s szemközt állt földesurával.

De milly nagy lehete bámulása, midőn több vidéki ismerősök között, mint egyedül idegent, azon szöke szakálás ifjat ismeré meg, kiről csak az imént hívé, hogy valahol felakasztották, s kit néhány perczel ezelőtt tolvajnak, lókötnök s pokolpozdorjának nevezett.

Szegény öreg még ő volt megijedve! Még ő érzette lábait reszketni! az ő térdei ingadoztak, mintha bocsánatért kellene esedeznie.

Ifjabb Ritka Péter uram azonban, bárha csak néhány napos volt még új méltóságában, tudta mint kell viselni magát. Egész megelőzéssel jött ő az öreg elé, kezét fogott vele, megölelte, magához szoritotta; azután az egész vendégsereg előtt bocsánatot kérvén tőle, oly szép, oly érzékeny és oly hosszú beszédet tartott előtte, hogy azt egész terjedelmében közlenünk, tiltja megszokott rövidségünk.

Elég az hozzá, hogy szives megindító jelenet következett. Nem könnyezett ugyan az öregén kívül senki, de omló könnyeit mindenki méltányolta.

— Lásza; így megyen a világ sora, édes Posztoczkim — szólt még egyszer az ifju, s az öreget maga mellé ülteté. — Jól ismertem én egyszeri látás után is emberemet . . . tudtam én azt előre, hogy megbocsátja nekem, a mit éltem megmentése végett ellene elkövettem.

— Isten látja lelkeket — felelt zokogva az öreg. — De csakugyan jobban szeretem, hogy így látom kegyelmes uramat, mint pedig másképen, a hogy én képzeltem . . . de hagyjuk el ezt, a mi elmúlt, az elmúlt.

— Az ilyen beszédet szerettem én mindig! a mi elmúlt, az elmúlt, és igen jó, hogy elmúlt . . . Különben pedig megparancsoltam lovászomnak, nyergelje fel a kérdéses lovat, s vigye át tőlem ajándékba udvarbíró uramhoz, ott lesz aztán valahol a nyereg alatt egy csomócska arany is, annak fejébe, hogy Posztoczkim uramat oly igazságtalanul megfizettették. És így elvégezőn egymás között ügyünket, nincs egyéb hátra, minthogy legyünk újra jó barátok, s feledjük a multat.

— Én kegyelmes uramnak hű szolgálója vagyok.

— Az én udvarbíró, kire mindenemet rá szoktam bízni, az nekem barátom.

— Kegyelmes uram engem mindig udvarbírónak nevez . . .

— Patvarba! ha én vagyok Verebes örökös ura, talán csak az az udvarbíró, kit én szólítok annak.

— Ha így érti kegyelmes uram, vegye hálámat . . .

— Semmi hála, semmi köszönet; ha e dolog után, még köztünk valamelyik fél adós marad, az mindenesetre én vagyok.

* * *

Ebéd után a földesur karon kapta udvarbíróját, s bevivé dolgozó szobájába. Ugyanazon hely volt ez, hol néhány hó előtt Posztoczkim és Verebes Lázár uraimék között oly heves jelenet folyt le, s mellynek az lett vége, hogy az öreg hivatal nélkül maradt.

— Jöjjön csak édes öreg barátom: rendezzük el gazdaságunkat, mert holnapra mindkettőnkre nagy munka vár. Én az egyik rendbeli lovakkal Bánfi-Hunyadra megyek s ott feleségül veszem, ha ide adják, öregebb Ritka Péter hadnagy uram egyik lányát a nyolcz közül. Szép gyermek ugyan mind a nyolcz, de egy kis kékruhás szökének mégis legnyájásb vonásai voltak. — Udvarbíró uram pedig a másik rendbeli lovakat fogatja be, s ki megyen a vidékre, meghívja lakodalomra a kit csak talál, boldogot és boldogtalant: a választást udvarbíró uramra hagyom; csak valamiképen ki ne feledje a szentlőrinczi papot és a feleségét, s ha a pap a távolság miatt nem igen ígérkeznek, mondja el csak azt ott újságul: hogy Bánfi Dénes uram egész hétre ké-

szül a szentlőrinczi erdőbe vadászatra, azonnal más nóta lesz a háznál.

— Ezt nevezi kegyelmes uram gazdasági ügyeknek?

— Mit nevezek mást? a többire nézve az én udvarbíró korlátlan hatalommal van megbízva.

A víz.

Irta Dr. HEGEDŰS.

(Vége.)

Mint láttuk, a vízben különféle ásvány- s növényrészcsek majd keverve, majd felolvadva találhatunk, de ki hinné, hogy ezeken kívül még más idegen alkatrészek is találhatunk, s még is így van.

A vízben kisebb nagyobb mennyiségben légnemek is ve- gyítvők, leggyakrabban *éleny* és *szénsavany* (Kohlensäure).

Midőn szén ég vagyis a lég élenyével egyesül, ezzel együtt egy szintelen légnemet képez, melly égésre s beszívásra, lélek- zésre egyaránt alkalmatlan. — Gyakran új borból, forrás közben is fejlődik, s ekkor a pincékben nem ritkán szerencsétlenség is történik; így p. o. 1840-ben Egerben négy ember lőn az illy szénsavany- beszívásnak áldozata.

A víz ha szénsavany közelébe jő, kiterjedéséhez hasonló térfogatu szénsavanyt szí magába, vagyis egy itcze víz, egy itcze szénsavanyt bir elnyelni; bizonyos viszonyokban, például nagy nyomás alatt, többet is. — A vizek, mellyek majd bizonyos ré- tegeken átfolyván, sok szénsavanyt elnyelnek, vagy mellyekbe mesterségesen szénsavany szorittatik, ettől savanyús csipős sza- got, hűsítő izt nyernek s erősen gyöngyöznek. Ezek *savanyu vizeknek* neveztetnek s főleg nyáron nagy melegben, forró éghaj- latok alatt hűsítő s olvasztó tulajdonságuk miatt kedveltetnek. — Hazánk sem szűkölködik savanyuviz forrásokban, elég le- gyen itt a füredi vizet s a mármarosai suligulit emlitenem.

Ha valamely testet érintünk, azt tapintatunk segélyével majd hűsnek, hidegnek, majd langynak, melegnek találjuk a szerint, a mint az érintett test, testünk érintő részénél több vagy kevesebb *meleget* tartalmaz. — A víz szintén majd hűves, majd jéghideg, majd ismét forrásig meleg s e szerint majd *szilárd fo- lyadékony* vagy *gőz alaku*. — A meleg minden testet tágit, mint ezt számtalanszor tapasztaljuk a közéletben, — s ezen hatást a viznél is gyakorolja. — Mennél melegebb valamely test, annál könnyebb, és mennél hidegebb, annál nehezebb. A meleg hiá- nyozván, a meghült test összehúzódik, kisebb tért foglal el, s így sulyosabb lesz. — A hideg víz is a melegenél nehezebb, de csak bizonyos mértékig. — Azon törvény, mellynél fogva a tes- tek szilárd állapotban nehezebbek mint folyó állapotban, kivé- telt szenved a viznél. — A jégnek ugyanis mint szilárd testnek, sulyosabbnak kellene lennie, a leghidegebb viznél is, de ez nincs így, mert látjuk, hogy a jég a vizen uszik, tehát könnyebb a viznél. — Ez egyszerű, köznapi s figyelemre alig méltatott tü- nemény egész létünkre nézve határozó, ha ugyanis e kivétel nem léteznék, a víznek felső, legeléször megszilárduló rétegei, a helyett hogy fenn lebegnének, sulyoknál fogva a fenékre leszálnának s réteg réteget követve, folyamok, tavak, sőt maga a tenger, fenéig lefagyna s nem volna nyári nap, mellynek heve ezt felolvasztani képes lenne; — így földünk csakhamar zord és lakhatlan siva- taggá válnék; — mint millyenek földünk sarkitájai, — hol a hó s jég egész hegyeket, tartományokat képez.

A víz egyike azon testeknek, melly igen csekély meleget kíván olvadására, de a melly testünk melegenél rendesen hűve- sebb s a természetben forró állapotban csak ritkán találhatik.

Hol a víz testünk külsejénél melegebben tódul fel, *meleg forrásokat* képez, mint millyenekben hazánk sem szűkölködik, — s valóban felette érdekes téli időben egy meleg forrás mellett állni, midőn a közellévő folyamat kemény jégpánczél borítja.

De milly hatalmas látvány lehet az éjszaki sark közelében levő s örök jéggel borított Island szigetén a *Geyser* forrása, melly 18 láb átmérőjű forró vizsugarat 150 lábnyi magasságra lövel fel.

A vizek természetes melegét különféleképp igyekeztek a ter-

mészembuvárok magyarázni, de kevés sikerrel, — végre a szerény bányásznak sikerült, mint a természet más rejtélyeihez, úgy ennek megfejtéséhez az utat találni.

Minél mélyebre hatnak ugyan is le a bányákban, annál nagyobb lesz a meleg, úgy, hogy Angolhonnak bányáiban gyakran félmeztelenül kénytelenek a munkások dolgozni. — Huza mosb kutatások s vizsgálások folytán sikerült kiszámítani azon arányt melly szerint a meleg a föld középpontja felé növekszik, s a tudósok kiszámították, miszerint ha az arány folyton az marad, a meleg 6000 ölnyi mélységre oly nagy, hogy még a legnehezebb folyatu ásványok p. o. az agyagfélék s a nemes érczek is olvadt anyagot képeznek, mint millyet a tüzhányó hegyek ismeretlen mélységből kitorécsik alkalmával a föld felszínére vetnek.

Ha már 6000 ölnyre minden ásvány olvad, bizonyos, hogy csekélyebb mélység elég arra, miszerint a rétegeken s hasadékokon átszivárgó víz forralásig melegedvén, s az utjában levő ásványokból az olvaszthatókat kiolvasztván, mint meleg ásványviz tuduljon a föld felszínéig, a szenvedő emberiségnek enyhére és javára.

Régen, igen régen, oly időben, midőn ember még nem járt e földön, midőn a most feketedő kőszéntelepek zöld erdők voltak, s árnyukban óriás gyíkok, kigyók s más hullók surrogtak, s földünk felszine a folytonos meleg-kisugárzás által még anynyira meg nem hült, mint napjainkban, midőn a föld belsejét borító kéreg csekélyebb s a szakadások gyakoriabbak valának, meleg források is nagyobb számban léteztek, mellyeknek göze téli időkben sűrű ködként ült az ég boltozatán. — Az éghajlatok nem voltak oly különfélék, mint jelen korunkban s ott, hol most a sarkok közelében a nyalka nyirek s a büszke fenyő maga bokorrá törpül, déli pálmákhoz hasonló növények levelei ingadoztak, s elefánt faju állatok barangoltak.

Valóban, ki a világ romlásáról akarna szónokolni, állításainak igazolására még a természet könyvére is hivatkozhatnék, de állításai alig állnának meg, ha azokat közelebb szemügyre vennők.

A régi világ forró tengerei nem nyujtának enyhet, az ős erdők egyformasága unalmasak lehettek, az ős állatok, csontjaik után itélve bár óriások, aligha feleltek meg annak, mit mi szépek tartunk.

A nyalka zerge, a büszke oroszlan, a szellőlábu paripának s urának az embernek nyomait hiába keresnök a kövült agyagban s mészben. A lakhely még nem vala készen az új vendég elfogadására, szolgálai még nem léteztek. — Ez egy újabb kor-nak volt fentartva, mellyben a természet nem oly óriásit, de szebbet alkotott; midőn a ködös ég derült, s a meleg forrásokat üde hűsítő csermelyek, nem gőzölgő, de csillogó vízzel váltották fel.

Azért, ha egy kialudt vulkán alján, egy gőzölgő meleg forrás partján állunk, s gondolataink egy távol mult elviharzott évezredei felé szállanak, tanuljuk megismerni a teremő atyai gondoskodását, melylyel mindent számunkra előre elrendezze, — s ismerjük feladatul, e földet, mint nemünknek lakhelyévé rendeltet, mindinkább szépíteni s kiesbbé tenni. — Minden levegőt rontó posvány, mellyet kiszáritanunk, minden folyó, mellyet szabályoznunk, minden sivatag föld, mellyet termékenyitenünk sikerült, minden ültetett fa, minden ápolt virág egy dicsének leend a világalkotó trónja előtt.

Házassági népszokások a drávamelléki magyaroknál.

I. Leánykérés.

Páros életre való lépésnél a drávamelléki nép igen hallgat szíve sugallatára. Susogó hetekben (sz. András hava) a vén asszonyok legjobban gyakorolják az istenházát, de csak azért, hogy imaóra után házecsoportosulva nyelvökre szedhessék a falu ifjait, s házassági terveket szöjjenek. Ezek az ugynevezett szerző-asszonyok. — A józanabb gondolkozási szülők azonban mind e mellett is kérdőre szokták vonni gyermeköket, — ki is megne-

vezvén választottját, vagy is legtöbb esetben a banyák által számára kijelölt nőszemélyt, kérő után lát, melly tisztról ha az atya lemond — a legközelebbi rokonok egynémellyikében bizonyosan vállalkozó szellemre talál. A leánykérés késő estvén, vagy kora reggel szokott történni. A drávamelléki földmivelő társa ajtaját egyébbkor soha, csak leánykérés alkalmával kopogtatja meg, az így megkopogtatott ajtó tulajdonosa tehát rögtön tudja: hányadán a dolog, s ha a hajadon szinte a szobában van, rokka mellé ülve várja a belépőt. A kérő egyenesen küldetése tárgyán kezdi beszédét, némellyik hasonlatosságul Abrahámot s ennek szolgálját hozza föl, — t. i. mint bizta meg amaz ez utóbbit s a hűséges szolgálta miként teljesíté tisztét, — mig többen a szent házasság szerzését idézve előadják: mint vette ki Isten Ádám egyik oldalbordáját, hogy formálta azt asszonygyá s következik az alkalmazás. A leányt a női szemérem már ekkorra kiützte egész a konyhajtóig — hallgatóni. Megneveztetvén az ifju, egyenes választ a kérő nemhogy első esetben kapna, sőt kitűzetik 4—5 határidő, a minek nálunk igen természetes oka ez: — jöhet a hallgatás ideje alatt egy más, kire a lány vagy ennek szülői számitanak, de számithat a leányra más is, ki ha a jelenleginél csinosabb, gazdagabb — a már hetek óta megvárakoztatottat kétségkívül kiütné a nyeregből. Végre egyenes válasz adatik, mi ha jó — a *kézfogás-ivást* elhatározzák.

II. Kézfogás-ivás.

Kézfogás-ivásra megjelennek: a házasulandó legény, ennek szülői, a kérő s még két vagy három egyén a legközelebbi rokonokból. A cifrára felpiperézett nő rokonai szinte jelen vannak. — Dologra nem tartozó rövidke beszélgetés után a násznagy szólal fel illetően formán: „Édes atyámfiai! az idő eljárt, beszéljünk másról, adják elő kigyelmetek szívök szándékát,“ mire a lány részéről atyafiak valamellyike a következő jegyajándékokat kér., u. m.

1. Apa-anyakiszimát.

2. A leány számára lábbelit, kisbundát, egy pár takarítót (főtakaró), egy vagy két pár csillagos nyelvű bicsakot, nyoszolyát, mind meg annyit a lány izlése szerint.

3. Egy darab marhatartást.

Ez utóbbit kivéve mindent megigér, s ha nem természetben kívántatik, árukat is rögtön lefizeti a násznagy, azután pedig ő kér a legény szülői számára apa-anyakiszimát, egy előkötőt, miket azonban alkalmasint szerénységéből (csak hogy kimondják, miszerint nem szorultak rá), el szoktak engedni a jó szülők; — továbbá kér az apa s anya — úgy szinte maga számára egy-egy nagyobb, — az áldomás-iváson jelenleendő legközelebb atyafiak részére pedig egy-egy kisebb patyolatkendőt. A mint megtörténik az alku, az örömapák s anyák egymással kezét fognak s felhoztatik a vacsora. Étkezés ideje alatt a násznagy kendőt kér a leánytól, mellyet mint jegyet a vőlegénynek átadhasson. Vacsora után ismét alku; nők alkusznek a vőlegény számára szabadó fehérneműeken. A nő maga szokta előhordani vásznát, még pedig a legszegényebb is annyit, hogy 12—15 pár fehér-ruha fölszabása után, ha az unokáknak nem is, de a leendő magzatoknak bizonyosan marad fönn irgnek való. Két-három órai együttlét után rendesen feloszlaní szokott a társaság, s a legény csakis ekkor nyujtja át mátkájának a cifra jegypogácsát, mikhez hasonlót, ha bár későbbben, de a leány is szokott küldeni jegyesének. — Feloslás előtt a lány rendre csókolja a legény részéről valókat, s csókpénzt kap.

A kézfogás és áldomás-ivás közti időt a kialakult jegyajándékok bevasárlására szokás fordítani, mellyben a két fél mellett legszerencsésebb egy harmadik. A mesterember ugyanis ki ismervén kikkel van dolga — a kívánt czikkeket, tudva, hogy a házasuló legény néhány forintért nem igen koczolódik mátkája előtt — két árra szabja, de meg is veszik rajta.

Zenészek fogadása, bor s pálinka beszerzés, ugyanez időre esik.

III. Kézfogás.

A kézfogás, vagy a drávamellékiek szerint — tán mert az „ivás“ szó nekik jobban hangzik — áldomás-ivás, többnyire sz.

János napján történik. — Hivatalosak pedig erre mindkét részről a rokonok, számra nézve a közelebbiekből kettő, a távolabbiakból egy — s amugy potlékul egyszer-másszor a pap és néptanító is. A mindkét részről hivatalos atyafiakból kiválasztatik négy pár, a házasulandókat kézfogás végett a lelkipásztorhoz kísérendők, honnét a szokott szertartás végeztével a legény s részéről kísérek a legényes — a más két pár pedig a leányos házhoz térnek vissza. Itt jön aztán az áldomásívás a szó teljes értelmében. Alig hogy beesteledett, a legényes háznál töltögetik az akós hordót, rudra akasztják s még kilenz-tiz kulacs és egy sült sódar kíséretében vele utnak indulnak a leányos ház felé. Oda érve helyet foglalnak, a legényt s még egy más nőszemélyt kivéve, kik is az ajtó mellett állva maradnak mindaddig, míg a leány egy szinte hozzá tartozó nő által bevezetettve mátkája nyakába tiz-tizenkét szebbnél szebb kendőt vet, s egymást megcsókolják. A kendőket a legény részéről nő szedi, s teszi el egész az esküvés utáni időig. Most már a jegyesek is az asztal mellett foglalnak helyet, s miért, miért nem, maig se tudom, de a mint belépnek, jobb lábukat teszik előre. Következik a kézfogás-íváskor kialakított kendők kiosztása, ilyen szavakkal: „Édes apám uram, megajándékozta kendet a kend menyé egy veriték-törölővel,“ — mire amaz így felel: „Köszönöm s szívesen veszem, adja Isten, hogy többet is szerezhessen, én pedig igyekezem megcsókolni.“ „Édes sógor uram, bátyám — öcsém uram, kendet is megajándékozta sat. sat. Kiosztatván a kendők, a leány mellett ülő nő s utána a leány sorcsókot kezdenek, míg egy más férfi tányért hordozva körül, szedi a csók árát, és csak ez után hozatik fel a vacsora. Evés alatt midőn a legény iszik, felszokott állni a leány s megcsókolja jegyesét mindannyiszor, valahányszor lábát a mellette ülő nő megnyomintja. Az áldomás-ívás addig tart, míg az akóshordóiban bor helyét levegő nem foglalja el; ritka házigazda az, ki ezen kívül csak egy vagy két pohár borral is megkínálná vendégeit. Az áldomásívást szinte sorcsók zárja be, a különbséggel, hogy itt már a csók bérét maga a csókolgató jegyes fogja el.

IV. Menyekző.

Drávamelléken a vőfél nem vőfél, hanem — pozsovics. Ilyen pozsovicsok a legközelebbi rokonokból választatnak s hivatásuk (több mint állapot) a menyekzőt megelőző vasárnapon vendégeket hívni, tőlök legalább is két tojást a lakodalmas házhoz szállítani s ott szolgálni. Az esküvés szokott napjain: kedden vagy csütörtökön, újra meghívatnak a vendégek, s meggy istenitisztelet alatt külön mindenik fél a szertartásra. Na már ilyenkor bizonyosan zsúfolva az imaház, hova valaki ha egy évben csak egyszer — most kétségkívül elment másodszor, meglátandó: milyen aranyfüstös pántlikás metényg koszoruja van a menyasszonynak, s bokrétája a vőlegénynek. — Esküvés után mindegyik fél saját lakába tér, mint szinte a hozzájuk tartozó vendégek is, és csak mint egy délutáni három órakor kezdődik a követjárás, mi ebből áll: A legény részéről vendégek násznagyuk kíséretében mennek a leányos házhoz s kopogtatván — bebocsáttatnak. A bennlevők mintha nem is ismernék őket, lakásuk — s mi okból járjuk után kérdezősködni, mire az érkezettek egynemmellyike, a ki t. i. a sz. házasságról valami kis versecskét tud, — figyelmezteti őket, hogy ekkor meg ekkor ennél a háznál egy hajadont foglaltak el, kit is most egy más hajlékba akarnának átszállítani. „Nem adjuk ki — felelnek a nő részérőliek — hacsak három kérdésre meg nem felelnek kendtek.“ Többszöri kiküldés után megfőtt ujjal meg ujjal kérdések közben, tele kulacsot von elő az érkezettek közül egy, mellyel mig övéit s a leány részérőlieket sorban kínálja — elszedettnek a követjárók fővegei s egyegy ludtollból készített cifra bokrétával felékesítetnek. — Nagyon természetes, hogy a bokrétákért fizetni kell, kivált ha valaki bolti virágot kap, törvényre vált négy garason alól nem ajándékozhatni. A bokrétás kalapok visszanyerése után a leányért jöendő kocsi száma — és hozandó ajándékok minéműsége után tudakolozik a násznagy, mik a következők szoktak lenni: négy-öt koci vagy szán; egy csutora bor, a nyakára kötött szij vagy madzag terhelve perezekkel; egy sonka s ugyanennyi kakas; ágy- s kapu-

pénz rendesen huszonegy krajczár váltó. Ezzel a követjárók haza térnek, hogy a legnagyobb ajándékot a vőlegényt otthon hagyva, a kivánt apróságokkal terhelten menyasszonyukért visszajöjjenek. Visszatérvén, künmaradnak a vendégek, csak a pozsovics és násznagy lépnek be, kik is feltétlenül a koszorut a menyasszony fejére, a két nyoszolyával együtt kocsira vezetik s utnak eresztik. — Vajmi különös ellentét!!! — — Benn a szobában sirnak, künn az udvarban vigadnak; amott tántorgó lábakkal ágy- s imitt égfelé emelkednek, és csak a mint magát jól kiugrálta, ül kocsira a násznép, hogy utnak eresztett menyasszonyát kövesse. A menyasszony egyenesen a tűzhelyre vitetett, hol is most már jó izüen falatoz vőlegényével együtt a sült kappanból. Elkészülvén a vacsora, következik az új pár bekérése, mi is a pozsovicsnak lévén tiszte, ő s még két vagy három egyén a násznagytól mint idegenek, szállást kérnek. Na hiszen van most a szegény pozsovicsnak melege, mert ha abból a sok „kujtorgó, zsvány, desentor, gazember“ vagy tudja ég miféle czimekből csak egyetlen egyet is kiérdemlene, aligha valamelyik „hüshen“ nem pozsovicskodnék ő kelme; — eleget védi magát igazságával, de mig egy darab papirkát elő nem mutat, nem talál hitelre. Még e sem elég; szállásdíjul szoktak kivántatni e következők:

1. Egy kila mogyoró.
2. Egy mázsa sajt.
3. Egy akó bor.
4. Egy p. mérő szellő.
5. Tizenhét féle gyümölcs egy ágon.
6. Végetlen fán száraz víz.
7. Eleven vágó.

Mind ezen nagyszerű díjak letétele szabadságra jogosítja pozsovicsunkat az új házaspárt bevezethetni, kik is megvizsgáltatván, valjon nem sánták-e, — asztal (terített) mellé ültetnek. Étkezés alatt minden tál föladása alkalmával a pozsovics verset mond (miknek közlésével, mivel többnyire majd minden tájon ugyanazok — nem akarom a helyet foglalni), étkezés után pedig ismét kezdődik a sorcsók, mit a vőlegényen kezdve a nyoszolyó s utána a menyasszony olly édesdeden osztogatnak a jelenlétőknek, hogy az a néhány krajczár, mit pozsovics uram tányérja nyel el, ha még annyi pólakötő ára volna is — vajmi csekély bér az erőltetett élvezetért. — 11—12 óra felé fekdüni készül az új pár, s a mint a pozsovics által szoba közepére vezetnek, újra vizsgálat tartatik fölöttök, de már ekkor mind a kettő sánta lévén, a násznagy fejére nem egy kétértelmű áldás hintetik, miérthogy gondját nem viselte szegényeknek? — — A mint a pozsovics ezen pár sort:

„Menjetek most népem ágyba helyetekre,
Nyugodjatok szépen, egymást megölelve“

az új párhoz intézte — maga, a két nyoszolyó s még egy valaki az ágyasházba kísérvén őket, mindaddig jelen vannak, míg a nyugalomnak átadandó boldogoklevetkeznek, s azután magokra hagyatnak a Jézus nevében. Alig pár óra múlva a mulatók közé visszatért nyoszolyók egyike észrevétlenül eltűnik, a menyasszony fejére kontyot tesz s úgy kíséri őt párjával együtt vissza a vigadók közé. — Bezzeg van most zaj! Kezökben pálinkás üvegekkel az érkezettek, mielőtt az egész vendégsereget sorban kínálnák — egyet-egyet ugranak, s csak a mint a két pintes kiürül, oszlanak szét, s mondanak jó éjszakát az első vendégségnek.

Másnap reggel ismét összegyűlvén, paprikás- mézes meleg bor, pálinka- kocsonya s több effélék fölemésztésén túlesve, farsangot járnak, melly farsangjárás az egyes rokonok házához betérésből s ottani megvendéglésből állván, az ezen megtiszteltetésből kimaradt rokon korcsmában tartozik a traktálás végbe vinni. Estve felé visszatérnek a menyekzős házhoz — a következő s még egy éjszakán át mulatva, befejezik a nagyszerű vigalmat.

Molnár István.

„A táncz igazi magyar nevérol.“

Nyelv- és történettani értekezés.

Hogy a „táncz“ nem magyar szó, azt helyesen állítja Jókai ur. Mint a nóta, muzsika, komédia, bál stb. évszázadokon át

divatozó szavak, úgy a „táncz“ szó is idegen eredetű, s hogy a régi ősmagyar „tobor“ nevet, mintegy elfeledteté velünk magyarokkal, annak oka azon közönyösség volt, melylyel latinul törvénykező, latinul író és beszélő újabbkori elődeink, a nemzeti nyelvészetet kényelmesen elhanyagolták.

Vagy a magyarnak, e gazdag kedélyű népnek ne lett volna táncza? Olly nemzetnek, — mely már a X-ik évszázadban, Európában — a pusztaszeri öt pont által — az első alkotmányos országot létesíté; mely a keresztyén polgárisultságnak napkeleten olly sokáig megvívhatlan védbástya volt, s Nagy Lajos és Mátyás királyok idejében példányképe volt a többi államoknak; — olly nemzetnek ne lett volna táncza?! — Hisz a magyar dal olly mimlen (naiv), olly szívet és lelket megható, mint a fülemile és kis pacsirta dala . . . és a magyar ember olly hőkeblű, olly lelkesedésre termett, hogy egy szép dal, egy szép nemzeti zenedarab képes őt a hetedik égen is tulragadni!!

Már Attila és Árpád fejedelmi udvarai hősi daloktól zengedeztek, s már a keresztyénség fölvétele előtt, eredeti magyar énekek dicsőíték Hadurat, s a honfi dalmokok versekből fűztek koszorút a magyar vitézségnek. — Béla király névtelen írója így szól Árpád asztaláról: „Et omnes symphonias atque dulces sonos cithararum et fistularum cum omnibus cantibus jocularum lubebant ante se“, mely nem kevesebbet bizonyít mint azt, hogy már az Árpád lakomáit is dal, zene, és mindennemű vigalom: tehát tobor (táncz) is fűszereztek.

Szent László és Kálmán idejében már fényes csillag volt hazánk az európai államok koszorujában, II-ik Geiza király idejében pedig a magyar dalköltészet és tábori hangászat világhírűvé emelkedett, s többek közt a szövetséges kiewi orosz fejedelem udvarát olly bámulatra gerjeszték hangászaik, hogy az orosz főurak minden pénzőket oda ajándékozák, s nem győzőnek gyönyörködni a szép magyar dallamokban. — A magyar táncz és zene olly régi, mint maga a magyar nemzet, s mint magára úgy tánczára is illik a költő szava: „Egy maga elszakadtott testvértelen ága nemének!“

Ne higyük hát, hogy a mi hadrontó apáink nem tánczoltak, sőt inkább őseink is csak úgy eljárták a csárdást hétszinű sátraikban, mint mi vékonyabb lábú utódaik, a sokkal több színű báltermekben. A különbség csupán annyi, hogy őseink „toboroltak“ vagy rövidebben: „tobroltak“ míg mi utódok a nyugoti népek példája után „tánczoltunk“. — Ugy van! mert a német „tanz“, franczia „danse“ és angol „dance“ szavak világosan mutatják, hogy a magyarizált „táncz“ szó velök egy húron pendül, s szomszédság jogán fészkelte be magát, miután a sok pártviszályok nemzetiségünk hanyatlását eredményezték. A „dárídó“-ról is szölok. — Vendégszerető, társaságkedvelő nemzetünknel eleitől fogva divatoztak, a lakomával párosult, fesztelen házi mulatságok, ha úgy tetszik házi bálók, minthogy illy vigalmaknál a zene és tobor (táncz) sem hiányzottak. Az illy fesztelen házi mulatságok, a „dárídó“ nevet hihetőleg azon fesztelen háziasságtól nyerték, mely mai napig is fő jellemvonása a falusi magyar estélyeknek, melyekben nincs irott tobor-rend, nincsenek semmi megalapított szabályok, hanem úgy vigadnak, a hogy a társaság jó kedve hozza magával, rá rákiáltva a barna zenészekre:

„Húzd rá cigány azt a csárdást,
Én magam is járom,
Hej diridi daradi
Daradidi dárom!“

A tobor (táncz) annyira divatban volt nemzetünknel, hogy régibb időkben a hadi életre is egyedül zene és tobor által lekesíték a nép fiait, s azokat, kik országszerte a hadfogadást gyakorolták, toborzóknak (tánczolóknak) nevezték el. Később „toborzó“ néven csupán a daliák és leventék vitézi tánczát értették, a népies magyar táncz neve azonban mindaddig „tobor“ maradt, míg az Árpádok elhunytával a külbefolyás meg nem erősödött hazánkban. A maig is élő „toborzani“ szó tehát annyit tesz mint „toborzózni“ azaz toborzót (magyar vitézi tánczot) járni; ez ige: „toborz“ vagy „toborzik“ csak így fejezhető ki németül: „wirbt mit Tanz“, egyszerűen a „werben“ (katonát fogadni) ige azt teljességgel ki nem fejezi. A toborzás ősmagyar intézmény (vagy ta-

lalmány?), mely alkotmányos hazánkban eleitől fogva egyetlen neme volt a hadfogadásnak, míg más európai államokban pusztán hűbéresek és zsoldosokból álló seregeket ismertek.

„Toborz“ vagy „toborzik“ eredeti magyar ige, s annyit jelent mint: „tánczol“. A „toborzás“ szó azonban kizárólag emberi tánczölást jelent, — az állatokra viszonyítva már más ige szót használtak elődeink, t. i. ezt: „toborzékol“. Például: „toborzékol a ló“ — tánczol a ló. — Hogy a „tobor“ szó tánczot jelent, azt már ezelőtt másfélszáz évvel a nagy nyelvtudós enyedi tanár Párizspái Ferencz ur is tudta, szókönyvében — mely Löcsén 1708-ban jelent meg — illetéknép irván: „Toborzás = Saltatio, Chorea (azaz: táncz), Toborzós = Choreates (tánczos), Toborzó-járás = Tripudiatio (tánczolás). E szerint semmi újat nem állítok, csupán a régiek tudományát élesztem fel. Mint hangzanék e szó, ha újra visszahelyeznők, megkísértem egy pársoros példával. Ime: „Tegnap az Európa szállodában fényes tobor-estély volt. A tobor-rendet valódi szakértők szerkesztették. Ifjak és hölgyek szép számmal sereglettek össze. A tobor (bál) vig volt — jó kedvünkben ki világos ki viradtig toborlottunk!“ stb. E helyett: „tánczoljunk egyet“, így szólhatnánk: „toborzunk egyet!“ (a „toborzoljunk“-ból rövidítve). A táncz-művészt „toborász“-nak nevezhetnők, mint a szobor-művészt szobrásznak.

Mint honfi kérem a nemzetet, adja vissza régi jogát, méltóságát a „tobor“-nak, melynek helyét olly régi idők óta az idegen „táncz“ név bitorolja. Hogy a „tobor“ bár több tagu, de ha nem szebb is, de nem is csunyább szó a táncznál, azt merem mondani s annyi bizonyos, hogy nem idegen, de törzsökös magyar származásu.

Én reményelem is, hogy a férfias magyar „tobor“ név újra alkalmazást nyerend.

Maradjon a Walzer, Quadrille stb. táncz; de a csárdást ne mondjuk táncznak, mert az magyar tobor!

Ez esetben édes óhajjal hiszem, hogy ha nem fog is koszorú Jókaink többé tánczolni, bizonyosan engedni fog, ha így szólítjuk fel: „Uram! toborjunk egyet!“ Mert hiszen:

„Ez az élet addig élet,
Mig az ember vigan élhet,
Mig olly könnyű szívünk s lábunk,
Hogy akárhol tobrot járunk!“

Gyulaffy László.

Még egy szó a tabajdi műemlékek ügyében *)

Nem vagyunk barátjai az ismétléseknek, mert tudjuk azt, hogy a sokszor fölelegetett tárgy elvégre is unalmassá válik. Azonban ismerve az ön buzgalmát t. szerkesztő ur, hogy a hazánkban itt-ott szüire jött műemlékek iránt kellő figyelemmel viseltetik, nem hagyhatjuk érintetlenül azon általános hanyagság felemlítését, melylyel a tabajdi műemlékek iránt szakértő férfaink viseltettek. — Ha az ügy valami csekély értékű volna, ha egy kődarab, vagy egy rozsdadt buzogány tenné az egésznek tárgyát, úgy nem tartanók érdemesnek, hogy általános figyelmet ébreszszünk a tünemény iránt. De miután a dolog nem épen mindennapi, nem épen valami közönséges, szükségessé vált, hogy érdekében többször is tegyünk lépéseket. . . . Jó reményben tesszük ezt, azon jó reményben, hogy az illető szakértő urak most egy pár év leforgása után komoly figyelembe fogják venni. — Még egyszer tehát vegye szívesen az olvasó közönség, ha elmondjuk, hogy a tabajdi reform. temetőben, ez előtt egy pár évvel nevezetes régiségeknek akadtak nyomára. Látható ezen kiásott régiségek között több mellkép, melyeken az arcz, idegzet — szóval minden vonás — mely az alakokat jellemzi, erő- és bátorságra mutatnak. Találtattak ott még oroszlanok is farazattal fordulva egymásnak, közöttök emberfejjel, melyen zordonul tünik fel a torzonborz szakál. Van ott egy diadalkocsi is, négy phaetontól (?) huzatva; — továbbá egy Vesztausz, előtte asztallal, s kezében felismerhetlen tárgyak. Látható még ott egy páncélos vitéz is, fejében sisakkal, arcán komor, redőzött vonásokkal, s több ehhez hasonló, melyek mind megérdemlik, hogy érettök az illetők egy kis fáradságot tegyenek. Különben még ez nem minden, a mit megemlítetttem. — Midőn a fenérintett műemlékeket az előljáróság kiásatta, történt, hogy ennek további folytatását némely uri emberek megakadályozák. S ekkor azután végkép be lön zárva a munka. Senki sem gondolt azzal, hogy a már annyi fáradsággal kiásott érdekes tárgyak — fedél alá vitessenek, hanem ott maradtak azok a hely

*) Szükséges felvilágosításul tudatom a t. olvasó közönséggel, miszerint, ezt hogy „még egy szó“ nem ok nélkül tettem e levél fölé, mert már e tárgyban a „Pesti Napló“ utján valami háromszor csakugyan történt felszólalás. Kézírt.

szinén, kitéve az idő minden viszontagságának. Sem magánosok, sem a muzeumtól nem jött senki, — hogy pártolás alá vette volna őket.

Ha jó valaki a muzeumtól, és a megkezdett munka folytatását elősegíti, meglehet, hogy még igen nevezetes kincseknek akadhatunk kutforrására. Az előzmények legalább azt mutatják, hogy itt még sok kincs rejlik, sok oly régiség, a mi a közönségre nevezetes érdekléssel bírhat. — A tabajdi urak igen szívesen fognak látni bárkit is a muzeum részéről. Jó ellátásról lesz gondoskodva. Sőt bizonyos, hogy régiségbuvár vendégeikkel, — még koczintanak is egyet kettőt, mert egy az, hogy Tabajdon meglehetősen jó borok teremnek, más meg az, hogy ott is hajlandók az emberek a barátkozásra.

Tehát uraim, legyen szerencsénk! **)

Sz. . . . Benő

Jutalom-hirdetés.

Fáy András koszorus írónk legközelebb megjelent „*Nevelési rendszer*“ nagy hasznu munkácskájának 28—29—30-ik lapján olvasható, következő sorok fontosságától vezéreltetve:

„Mulhatlanul szükségesnek vélem, korán eszméltetni a gyermeket a jó egészség becses voltára, s őt annak ártalmaira figyelmeztetni, azonban korán sem aggodalmas és szorongó diaeteticázással, mely a gyermekből minden falatjánál, mozdulatánál, remegő scepticust, sőt hypochondriacust képezhetne, hanem csak a diaetetica legfőbb vonalainak megismertetésével, hogy kerülni bírja azokat, mik az egészséget veszélyesebben dülják, vagy éppen aláássák. — Például, jókor kell tudnia, hogy izzasztó fölhevülésben, a hideg víz itala, hideg fürdés ártalmosok, a gyomor megterhelése általában a mértékletlenség nyavalyákat szül, ifjui korban a szesz italok, mérgek, a forró fogakra hideget inni, és viszont, megrontja azokat, valamint a fogakkali mogoró, dió-, mandula stb. törés is; a puhaság, ágyban álmatlan heverészás egészségellenesek, a harag és ijedés veszélyes dolgok sat. — E cél elérésére legsikeresebb eszköznek vélem, egy illy rövid fővonalazott diaeteticát, egy octáv lapon versbe foglalni, s azt a gyermekkel megtanultatni. Tudjuk, hogy a gyermek szívesen tanulja a fülbe csengő verset; valamint a „Kis Tükör“ verses vármegyéinek példájából azt is, hogy a gyermekkorunkban megtanult verset nem könnyen feledjük el érettebb korunkra is. — Ha a gyermek, ezen diaeteticai főszabályok valamelyike ellen vétni készül, emlékeztessék a vers illethez helyére, hogy így a tanultat, alkalomkor használni is szokják.“

Tizenkét darab es. kir. aranyat tűzők ki jutalmul oly magyar versezetre, mely az idézett sorokba foglalt, s azokhoz hasonló diaeteticai rendszabályokat, mennél rövidebben, népszerűbben s az ifjuság felfogásához képest tartalmazandja.

Bírákúl: Fáy András, Császár Ferencz, Májér István, Dr. Toldy Ferencz és Dr. Kovács Endre urakat kérvén meg.

A pályaverszetek beküldendők lesznek **1855-ki szeptember 30-ig** az alulirothoz Pestre a nemzeti muzeumba bérmentesen, idegen kézzel írva, lapozva, s a szokott mód szerint jeligés levelekkel ellátva. — Kelt Pesten, márczius 24-én 1855.

Kubinyi Ágoston.

Irodalmi pályadíjak két rendbeli munkára.

1856-ik évre kiadandó nagy és kis naptáram tartalmának emelése tekintetéből, először is a hazai gazdaság érdekében jutalmat tűzők ki egy értekezésre, melynek tárgya ez:

„Adassék elő röviden és értelmesen több oly főmód és eszköz, mik által a magyarországi kisebb földbirtokosok gazdasági állapotát, érdekeit, s ez által anyagi jólétét előmozdítani, emelni lehetne.“

A másik pályafeladat:

„Készítsék egy népszerű elbeszélés — akár folyó, akár verses beszédben — mely tartalma- s irányánál fogva a magyar földmivelő nép életbevágó ismereteinek gyarapítására, s erkölcsi és anyagi javára szolgáljon.“

Az első, legalább egy vagy másfél nyomtatott ívet teendő s legjobbnak találandó értekezésre 12 darab arany jutalmat tűzők ki; a népszerű elbeszélésre 8 darab aranyat; — s ha a legjobbnak kívül más pályamunkák is haszonvehetőnek találatnának, ezek a rendes díjazás mellett fognak közöltetni. A kézirat s e mellett a névrejtő jeligés levél alólirtohoz

**) Tabajd Sz. Fehérmegyében fekszik. Egyik jelentékeny faluját képezi a váli völgynek.

intézendő; beküldésének határideje: f. évi május 10-ke. Mindkettőhöz czélszerű rajzok is mellékelhetők; ez azonban nem lényeges föltétel.

Vahot Imre, (zöldkertutca 14. sz. a.)

Egyveleg.

— *A jó tanács.* Még a mult században történt, de érdemes a megemlézésre. Egy bizonyos kisasszonynak két széptevője volt, úgy az egyik mint a másik forró hódolásokkal csókolá keze bársonyát, de a kisasszony mind a kettőt egyformán szerette. Egyszer mindketten felkérték a kisasszonyt, valná meg kit boldogít forró szerelmével, a hölgy habozott, és udvarlótól határnapot kért. Ezen határnap eljöveteleig e titkot a kisasszony egy jó barátjával közölte, ki illy tanácssal kedveskedett neki, t. i. lesse ki azon napot, midőn széptevői egyszerre jönnek a házhoz, a mint az udvarba lépnek, álljon a folyosóra egy kétsővű pisztolylyal, és a pisztolyt szívének tartva, így kiáltson fel: a ki igazán szeret, siessen élttem megmentésére! és akkor süsse el a pisztolyt. A ki addig kapja ki kezéből a fegyvert, még az el nem sül, az fogja megérdemleni a boldogságot. A leány úgy is tön, és a könnyelműségnek áldozatja lett. A segítők nem érthettek hozzá elég gyorsasággal.

— *Mi a bulla?* A római pápa bocsátványait jegyző sajtáságos műszó ez. *Bullare*, barbar latin szó, annyit jelent, mint *pecsételni*; következőleg bulla = pecsét. Innét II. András magyar királynak, 1222-ben kelt, és nagy függő arany pecséttel ellátott amaz oklevele is, melyben a magyar nemzetnek Szent István által adatott szabadalmait megerősíti *Arany bulla*-nak czimeztetik. Kisebb fontosságú bullák, a bennök abbreviálva, az az: megrövidítve adott czimről *breve* nevet viselnek. Mind a kettő bármely országokba és nemzetekhez Rómából latin nyelven bocsátatik, abból fordítatva le az illető népek nyelvére püspökeik által. A római curiának t. i. bevett udvari nyelve a latin — mint más, például az oroszgyházban a népek érthetlen ó görög, muhamedánoknál az arab, birmánoknál a pali, brahminoknál a sanscrit megannyi divatozó szent nyelvek. A pápai bullák gyűjteménye (*Bullarium*) ivnyi nagyságu harmincz kötet nyálamos könyveket képez, és több, mint kilencz ezer bullát számlál. Tartalmukat rövid kivonatokban (emlékszem) közlöttem a darmstadti *Allgemeine Kirchenzeitung* című egyházi hírlap, az 1832-ki évfolyamnak decemberi füzetében, mely külföldi folyóirat, korábbi évfolyamaiban, hazánkban is sok esperességi könyvtárban feltalálható.

Nemzeti színészet.

MÁRCZIUS. I. Leszniewszka Luiza és Jekelfalusy Albert mult héten vettek bucsut színházunktól. Kivánjuk nekik tiszta szívből, hogy mindenütt oly szives és méltánylatával nem fukar közönségre találjanak, minő a mienk volt.

II. E hét folytán két drámai jutalomjáték adatott, egyik „Báthori Mária“ Feleki javára; másik „A ház becsülete“ Latkóczinééra. Amaz a jó öreg Dugonics szerzeménye, ez francia gyármű. A játéksorozat egyik művel sem nyert sokat.

III. Kár, hogy jutalmazott művészeink nem inkább Vörösmarty drámáit hozzák színre, az illyen ütött-kopott *régiség*, és még kopottabb *ujdonság* helyett. Vörösmarty drámái legalább sejteni engednek, hogy nem árt az a színműveknek sem, ha azokban költői eszmék és költői nyelv találhatók, mely két dolgot az újabb drámáirók oly szorgalmatosan látشانak kerülni, nyelvök és eszmék oly undorító köznapiak, oly alantjárók s rendkívüli bennök csupán az, hogy magát a történetet nem lehet elhinni.

Tárogató.

x* *A kassai kerületben gr. Leiningen ő* magassága részesült azon legmagasabb megbízásban, hogy az inséggel küszködő földnép enyhítéséről kellőleg intézkedjék. A szükölködők rögtöni gyámolításán kívül a legfelsőbb atyai gondoskodás oda is kiterjedt, hogy a szegény földművesek vetni való magot kapjanak, melyet csak a bekövetkező termésből tartoznak visszateríteni.

x* *Aradon* a községtanács elhatározta, hogy ő Felsőségének **Erzsébet** császárnénak szerencsés szülése állandó emlékeül bölcsődét fog állítani, mely kisededővő intézettel leendő kapcsolatban. A szükséges telken fölül 4000 pft. alaptőkét szavazott a derék tanács, s azon 3000 pftnyi tőke is ide járult, melyet az aradi lelkes nőegylet még 1847-ben hasonló czélra adományozott. — Azt is írják Aradról, hogy az utóbbi napokban oly roszak az utak, miszerint 1 mázsa teher vitelbère Aradtól Szegedig 7—8 pft a személyszállító koci pedig 60—70 pfton alól nem teszi meg ugyanez utat. (Szegedtől aztán vasuton szintén ellehet ennyi pénzzel menni Párisig). — A kereskedelmi testület pedig azért folyamodott felsőbb helyen, hogy a távirtda terjesztetnék Temesvárról Aradra is. — Derék emberek azok az aradiak, csak a kár, hogy az utjuk oly drága és akadékos.

x* *A pesti testgyakorló intézetben* holnap, april 2-dikán kezdődik a nyári tanszak szabad ég alatt, (de csak úgy, ha nem esik). — Az intézet mostani szállása Kerepesi-ut 12. sz. Beiratni mindennap lehet az intézeti

igazgatónál. Ajánljuk szülőknek e czélszerű intézetet, melyet egy gyermeknek sem kellene elkerülnie; mert régi tapasztalat az, hogy ép, erős testben a lélek is ép és erős szokott lenni.

x* A Duna balpartján az oláh határtól egészen a Vaskapu tájáig szabályozási elmunkálatokkal foglalkozik több e czélból Ó-Orsovára rendelt mérnök.

x* *Patikárus tetvérekről* az a hír szállong, hogy Párisba készülnek a nagy világ műtárlatba. — Ha igaz a hír, akkor mernénk fogadni, hogy nem lesz abban az egész óriás tárlatban eredetibb mű, mint az ő magyar nótáik, kivált ha *Ferkó* egyet gondol hazafelé, szívéhez szoritja kedves hegedűjét, s elmondhatja vonójával, a mit szíve érez; *Károly* örömeiben, hogy az ő öcsese így tudja, hasonlóképen nekitüzesedik s versenyre kél vele, *János*, az ő tekintetes szakállával oly méltóságos jó kedvvel kontráz kis bőgőjén, mintna most is az I. . . testvéreknél huzná; *Imre* pedig hasonlóképen a kis bőgőn a legpajzánabb ügyes fogásokkal incselkedve egyet-egyét mosolyodik párisi ismerősei közé, mintha ezt muzsikálná nekik: „Ugy-e nem gondoltátok, hogy ilyen gyerekekből áll az a Patikárus nemzetség.“

x* A magyar bortermesztés érdekében sűrűn szólnak fel egy idő óta mind honi, mind idegen lapok. Ez uttal kettőt említünk. A „Gazd. Lapok“ azt ajánlja, hogy a magyar vörös bornak (melyet a kolera kedveltet meg oly igen) Münchenben állandó, jól és bőven ellátott csarnokot kellene felállítani; a „B. P. H.“-nak pedig Amerikából azt írják egy levélben, hogy ott évenként mintegy 6,000,000 dollár áru bort adnak el francia, spanyol és német kereskedők, s úgy vélekedik, hogy egy életrevaló borkereskedő társulat e roppant pénznek tetemes részét édes hazánkba hozhatná, s borainknak hírét és becsét erőa lábra állíthatná.

— Az „*Ujabbkori Ismeretek Tára*“ számos előfizetőit értesíthetjük, hogy a VI. kötet hátralevő utolsó füzetét folyvást munkában van s néhány hét múlva teljesen elkészül. A szerkesztőség nagy gondot fordít a füzet kiállítására s úgy intézkedett, hogy egy bő és változatos pótléket adhasson benne, mellyben nemcsak a munka folyamában elmaradt nevezetesebb cikkek, hanem az azóta fölmerült vagy fontossá vált tárgyak és egyéniségek, különösen pedig a magyar közéletnek némi fontossággal bíró emberei, azok életírása, működése stb. lehető pontossággal egybeállítva nyújtassék át a közönségnek, melly bizonyosan bő kárpótlást lelend e gyűjteményben a viszonyok parancsolta hosszabb várakozásáért.

x* *Repiczky János* a magyar tudós társaság alkönyvtárnoka, s a pesti egyetemen keleti nyelvek tanára, márczius 26-án meghalt, életének 37-ik évében. — Nemcsak mint buzgó hivatalnokot, hanem mint a keleti nyelvekben legjártasabb, névszerint a török nyelvben egyedül otthonos jeles hazánkfíát méltán gyászolja a tudós társasággal irodalmunknak minden hű barátja. Az elhunyt koporsóját nemzeti irodalmunk különféle képviselői szép számmal kísérik az örök nyugalom homába. Áldás és béke a korán elhunyt hamvaira!

x* *Ibolyák*. Azon fiatal leánykakat, kik tavaszkor szép fehér tányéron mosolygó ibolyabokrétákat kínálgatnak biztató mosollyal, az idén megelőzte szorgalmas fiatal írónk *Győrffy Gyula* előfizetési iverével „*Ibolyák*“ czim alatt megjelenendő újabb költeményeire, mellyek nagy része még sehol sem jelent meg. Az előfizetési díj 40 pr.

oo. A gabona és lisztára jóval alább szállott már a télnél, valamivel a kenyér is nagyobbodik, hanem a zsemlyeféléken még nem igen látszik azon süttök szomorúsága, kik annyi lisztet és gabonát összevásároltak drágaság reményében, hogy most olyan boltokban is árultatják a „gazdasági kenyeret“ a hol eddigelé jó borsot és sáfrányt szoktunk vásárolni, t. i. a fűszerárusoknál.

x* Ha a nagyvárosi asszonynak eszébe jut nagybőjtben, hogy ma bőjteles ebédet ad férjének, ez pedig azért nem szereti a téstás ételt, mert kevés benne a hus; hogy étvágyát néhány fokkal alább szállítsa legjobban cselekszik, ha elmegy és beállít valamelyik hangversenybe s úgy jóllakik czifra zenével, hogy mire vége lett a mulatságnak, már eszébe sem jut az ebéd. Azon pedig senki se aggódjék, hogy hátha nincs hangverseny, mert nagy bőjtben ritka nap a mellyen ne kínálkoznának az utczaszögletek több rendbeli ilyen mulatsággal, sőt némi ismeretség mellett megtisztelik belépti jeggyel is a versenyző barátai és pártfogói, a melly jegyeknek az a tulajdonszerű büverejök van, hogy úgy tapsol tőlök a közönség egy része, mintha ingyen adnák a mulatságot.

— Mint tudva van, két évvel ezelőtt valamennyi hazai egyesület és társulat felszólított, hogy alapszabályaikat átvizsgálás végett a cs. kir. helytartóságnak fölterjesszék. Az első magyar *festészakadémiát* gyámolító társulat mult heti választmányi üléséből azon örvendetes hírt közölhetjük, hogy e közhasznú egyesület egy mult hónapban kelt cs. k. helytartósági intézménynél fogva *felsőbb megerősítést és jóváhagyást törvényi szerencsés volt*, s a felterjesztett alapszabályok a fennálló egyleti törvényhez alkalmaztatás végett észrevétel nélkül visszaküldettek. A nevezett k. intézmény csupán a társulatnál eddig szokásban volt „*részvény*“ és „*részvényesek*“-féle elnevezések elhagyását sürgeti, miután ezen társulat, alapszabályainál fogva nem tartozik azok sorába, mellyeket az egyleti törvény „*részvény-társulatok*“ neve alatt említ. A választmány legbensőbb örömmel s hálás köszönettel fogadja a k. intézményt, annál is inkább, mi-

vel tudtunkra a társulat a hazai egyesületek közt első, melly eddigelé a megerősítés magas szerencsésében részesült, s csak újabb ösztönt látott ez örvendetes körülményben, összes tagjait az ügy további pártolására s új tagok gyűjtésére hazafiúi bizodalommal felszólítani.

Együttal köztudomásra hozhatjuk azt is, miként a nevezett ülésben *festészakadémiai* rendes segédtanárul a pesti műtárlatból is dicséretesen ismert *Szemler Mihály* ur választatott meg, ki is april elején kezdendi meg tanítását.

Szerkesztői könyvtár.

Véres könyv. Csataképek a jelenkori háboruból. Irta *Jókai Mór*. Első kötet. Pesten, Heckenast Gusztáv tulajdona, 1855. Tartalmát e könyvnek négy elbeszélés teszi: A khamok utóda. A tábornok és az asztrálszellem. Szinope. A basi-bozok. — A könyv kitünő csinnal van kiállítva. Ugy tudjuk, hogy a II. kötet is sajtó alatt van.

Mit örököl a haza nagy fiai után? Halotti beszéd Széki gróf Teleki József hamvai felett. *Tompa Mihály* hamvai ref. lelkészétől. Pest 1855. — Az élő szóval el nem mondhatott beszédet szívesen veendi a közönség most díszes nyomtatásban. Eddig ugyan csak magán uton kapható, de reméljük, hogy könyváruusi uton is megszerezhető lesz.

A nagy világ képekben. Közhasznú házikönyv, kiadja és szerkeszti *Vahot Imre*. II. és III. füzet. — E kettős füzet tartalomra és változatosságra nézve oly bő, hogy sajnáljuk, mikép több tér nem áll rendelkezésünkre. Egymást váltják a prózai és költői, hazai s külföldi tárgyak, merítve a tudomány, művészet, élet és irodalom nagy tárházaiból s díszítve 60 képpel és ábrával. Bolti ára 1 pft.

A Család könyvének III. füzeté is megjelent, szerkesztve *Greguss Ágost* és *Hunfalvi Jánostól*. Kiadja *Heckenast Gusztáv*. Érdekes tartalma a „*Politikai Ujdonságok*“ mult heti számának hirdetései között volt közölve s méltán magára vonta a figyelmet. Az irodalom minden barátja örömmel értesülhetett a kiadó nyilatkozatából arról, miként e fiatal vállalat iránt már is oly meleg részvét nyilatkozott, hogy fenakadástól többé féltetni nem lehet s jövője hosszú időre biztosítva van. Előfizetési árja 10 füzetre 5 pft.

Szerkesztői nyílt posta.

E. J. S. P-k: Fogadja ön köszönetünket addig is, mig magán uton bővebben szólhatunk.

Ss. D. M. T-r: Igen sajnáljuk, hogy a „hetedfél évi északibó munka sikerét“ nem közölhetjük, s még inkább, hogy e munka oly tárgyra lón pazarolva, mellyre a képtelenség anathemája már régen ki van mondva. Ha ismét egy „örökmozgonyt“ hozunk, bizony bizony kinevet a világ. Nehány hónap alatt ez már a negyedik, melly hozzánk bekezdett.

T. J. F-ó: A néptanítói nyundijintézetet illetőleg tüzetenes akarunk egyszer szólni s azon alkalomra halasztjuk ön észrevételeit s nemes ajánlatát.

G. S. F-th: Hasonlót vagyunk kénytelenek válaszolni ön már régebben be- küldött szép ajánlatára.

K. Gy. B-r: A „kulcsnélküli lakat“ nem oly ujdonság és ritkaság. Nehány garasért bármelyik díszaruboltban kapható még pedig nem fából, hanem rézből. A számtani deductiók lapunk körét meghaladják.

H. S. N. Sz-s: Igen örvendünk, hogy a czáfolat a „*Religio*“-ban megjelent. Multkori állításunkat az épen nem dönti meg, ámbár annak történetirati részében teljesen osztozunk.

E. I. P. Szíves köszönetünket. Mondanunk sem kell, hogy lehető legelső alkalommal.

M. P. L. B-e: A cikket közölni fogjuk.

E. J. Birkis: A mult 1854-ik évben azért nem jelent meg a naptár vasárnapjai szerint 52, hanem csak 44 szám, mert lapunk csak márcziusban indult meg. Az elmaradt idei számokat a kiadó-hivatal, melly a lapot mindig rendesen expedálta, nem képes utánpótolni. Az illető számok mind elfogytak.

Nr. 3.: A küldemény megérkezett. A teendőben mai napig gátolva valánk.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert.**

Előfizetési jelentés.

Vasárnapi Ujság és Politikai ujdonságok
aprilis-juniusi folyamára azaz 3 hónapra
ezennel új rendes előfizetést nyitunk.

Előfizetési feltételek:

A Vasárnapi Ujság 3 hónapra (azaz aprilis-juniusi folyamra) postán küldve 1 ft. pp.

A Politikai ujdonságok három hónapra (azaz aprilis-juniusi folyamra) postán küldve 45 kr. pp.

Mind a két ujságra 3 hónapra 1 ft. 45 kr. helyett
csak 1 ft. 30 kr. pp.

A pénzes levelek bérmentesítve küldendők.

Pest, aprilis hó 1855.

A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai ujdonságok“

kiadó-hivatala, egyetem-utca 4. sz. a.